

Սա «Ազգի» ուրբաթօրյա երրորդ համարն է, որ հրատարակում է փորձառու հեռուստալրագրող, դիվանագետ, փորձագետ, Ազգային ժողովի 4-րդ գումարման դաշտամակը Մամ Սաֆարյանի վերլուծական հերթական հոդվածը:

Ուրբաթօյա այս շարունակական հանդիպումներում հոդվածագիրն անդրադառնում է Հայաստանի արտադրին հարաբերություններին եւ այդ ոլորտի գլխավոր խնդիրներին՝ վերլուծական մուտքամբ:

Ուսասամի Դաշնության ար-
տախն բաղաբանության մուսա-
կա տարիների առաջնահերթու-

Կանորեն առաջ են տարել Եվրասիական միության ձեւավորման գաղափարը, ուշադրությամբ փնտել ել փնտում են գործընկերներ ել համախնիներ, համագործակցության հարթակներ, համատեղ նախաձեռնությունների ծրագրեր։ Խնչղեն չի հօգեմ Եվրոպական միության ձեւավորման ավելի բան երևանամյա ճանապարհը, որին բայլ առ բայլ «սազը դատերազմի» դայանաներում գնացին արեւմտյան դետուքյունները, որմես դրու դարձելով ընդհանուր աշխարհայացք ել ընդհանուր սնտեսական շահերը։ Փորձենի հասկանալ Եվրասիական սնտեսական միության, ասել է թէ՝ աղաօս Եվրասիական միության առանցքի ստեղծ-

բայց իշխակել են նորատակ ամ-
բողջովակին Եվրոպական չափա-
միջներին հաճաղատասախանեց-
նելու իրենց բաղադրական, սատ-
սական, հանրային եւ մյուս բոլոր
ենթակառուցվածները: Այլ կերպ
ասած՝ դառնալու Եվրոպական
ժմիի հասարակություններ, ան-
կախ այն բանից՝ Եվրոպիայն
անդամ են, թե ոչ: Պարզ է, որ այս
երկրներին, այդ թվում՝ նեզ, սվյալ
դարագայում հետարրում են այն
դյուրություններն ու արտնու-
թյունները, որոնք մենք կարող ենք
ստանալ Եվրոպիայուն ճութ
գործելու եւ մեր ապրանքներն
այստեղ առաջ նոելու համար:
Բայց այս բոլոր երկրները ԱՊՀ
անդամ են եւ ունեն Ռուսասահ-
ի հետ ամարգել ճութիւնից ար-

ուղացներում: Մենք հայտարարել ենք, որ ուզում ենք լինել Եվրոպական ժիղի դեսություն, եւ այս նորաձակը դեմք է որ բոլորին հասկանալի լինի: Ինքը Ռուսաստանը իրեն տեսնում է իրեւ Եվրոպական միության ռազմավարական գրծընկեր: Բիշօ այնուա, ինչընտես Հայաստանը ու Ռուսաստանն են: Չա կարեւոր է, որ Հայաստանի հասարակական եւ ֆալարական շահագրիռ ցախակները նույնան կառուցողաբար ճամանակցեն Եվրասիական միության հեռանկարի ճամփան բնակումներին: Եկ դեմք չէ լարել չար ուժերին այդ բնակումների ճամանակիցների ու առաջանարհների դեմ: Թող մեր հասարակությունը բաց ու համգիս մը-

Եվրասիակա՞ն միություն,քե՞զ Եվրոպական միություն

թյունների մասին հստակ դասկերացում ունենալու համար արձի ծանոթանալ ՈԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինի մայիսի 7-ի «Ուսասաւամի Դաշնության արտաքին բաղաբական ուղեգիր իրազորժնան միջոցառումների մասին» հրամանագրին, որի իրա-

ման աշխարհավաղաքական, աշխարհանուսական եւ աշխարհայացգային հիմքերը։ Այստեղ է թափնված դատասխանն այն հարցի, թե ինչ հաջողություն կունենա նախագահ Պուտինի այս հսկա ծրագիրը տեսանելի հեռանկարում։

տոնություն, եւ Ռուսաստանը, քացի Սոլյունվայից եւ Վրաստանից, մյուս բոլորի կարեւորագույն առեւտրասնեսական գործընկերն է: Մյուս կողմից՝ անցած խաճանյակը և նետական բազում դժվարություններ բերեց հետխորհդային տարածի երկրներին, եւ այ-

Ղրղզսանը եւ Տաջիկսանը։ Նրանք այդ նասին արդեն խոսում են բարձրածայն, եւ նրանց նկատի ունեն Մոնղվայում, երբ խոսում են հավանական այլ երկրների նասին։ Կենտրոնական Ասիայի երկրները, ինչպես եւ Ուրսասանը, դարձադես այլընտրանք չու-

Աղլորտում իր համար որոշչ՝ որ-
սէ՞ն է իրեն տեսնում եւ դրանից
հինչ օգուտ ունի: Կերպարես մի
բան է, եթք թեզ սիմոռում են, ու
դու այլընթանի չունես, եւ բոլո-
րովին այլ բան է, եթք դու կին-
ում ես ու շահը, եւ դու ինքի ես
այլ գցում: Ձ՞՞ո որ այս մրցակցու-

Հակասություններն ու
ընդհանրությունները
մեկ ամբողջության մեջ

Ինքորմացիոն դարաշրջանում աշխարհում իրենց արդիականությունը կորցրել են գլոբալ ռազակատան ժամանակների ժամանութեն ու կարծրահմտերը։ Աշխարհն այլևս ոչ երկեւելու է եւ ոչ էլ միաբեւեն։ Ժամանակակից աշխարհը բազմաբնեւու է, կամ ինչպես նոսկովյան բաղաբական դիվանագիտական օրգանականում է ընդունված ասել՝ «դոկտորական» (բազմակենտրոն)։ Կերպին տասնամյակում Ռուսաստանը կարողացավ դառնալ բազմաբնեւու աշխարհի բեւեներից մեկը եւ սկսեց աշխույժ բայլեր ձեռնարկել իր ազդեցությունը եւ ձգողականությունը նեծացնելու ուղղությամբ։ Ռուսաստանը, Բելառուսը եւ Ղազախստանը միասին ունեն ավելի բան 165 միլիոն բնակչություն, այս միության աշխարհագրական տարածքը անենամեծն է։ Արեւմուտքում այս դաշնիքի մրցակիցն ու գործընկերը 450 մլն բնակչություն ունեցող Եվրոպական միությունն է, որն այս դահին տա գրավիչ է նախկին Խորհրդային Միության Եվրոպական տարածքի հինգ երկրների համար, որոնք հաճագործակցում են Եվրոպական միության հետ «Արեւմյան գործընկերության» ծրագրի օրգանականություն։ Այս հինգ երկրներից երկուսը՝ Ուկրաինան եւ Ռուսաստանը ակտիվ մասնակիություն ունեն Եվրոպական միության մասին գործընկերության մեջ։ Այս մասին այսօր գերադասում են իչ խստել կամ չխստել ընդհանրապես։ Միաժամանակ միացյալ Եվրոպան գրավիչ է թե՛ Ռուսաստանի, թե՛ հետխորհրդային տարածքի մյուս բոլոր ժողովուրդների համար իր շատ բարձր կենսամակարդակով, հզոր մշակութային ազդեցությամբ եւ անվտանգության ու կայունության բացարձիկ դրսեւումներով։ Սա կարող է տա գրավիչ լինել դեռ էլի բավական երկար (ասենք, մեր սերնդի կյանքի ամբողջ ընթացքում)։ Բայց բաղաբական վելուծության գործուները արդեն կանխատեսում են, որ աշխարհում հիմա ծիծու է փողոք դժուեցնել Արեւելքում, իսկ աղբել ու վայելել Եվրոպայում։ Այլ կերպ ասած՝ բոլոր հասկանում են, որ ասիական-խաղաղօվկիանոսյան սահմանական դիմանմիկ զարգացումը շարունակվելու է, եւ այն կասեցնել չեմ կարողանալու ոչ ԱՍՍ-ը, ոչ էլ Եվրոպիությունը։ Այդ մասին ժամանակին գրել է նաեւ Զբիգնեւ Բժեզինսկին, իր հայրենիքի համար նարգաբարար կանխատեսելով ոչ թե հաճախարհային միացելու դերը, այլ՝ գլորալ առաջատարի։

կայունությունն է, որ նրանց
սղանում է բոլոր մյուս կողմե-
րից:

սահմության, այլ նաև հարաբերությունների սերտացման, օրինակ՝ ԵԱՀԿ-ն հռչակելով Ալանյան Եւ Խաղաղ օվկիանոսների միջեւ ընդհանուր արժեքների վրա կառուցված գլոբալ անդրազգային կառուցք: Եվ սրա ճասկին վերցներ սկսել են նույնականացնել:

Մեր սարածացքանը՝ Հարավային Կովկասը, փխրուն անվտանգության եւ բազմաբեւեր ազդեցությունների սարածացքան է: Քսան սարվա ընթացքուն Ուլուստանը, Եվրոպիությունը եւ ԱՄՆ-ն ցուց սվեցին, որ մեր սարածացքանուն իրենց շահերի առաջնության հարցուն դատարան են երկխոսել եւ գնալ փոխզգումների: Մեր երկու մեծ հարժեաններ՝ Թուրքիան եւ Իրանը, մեր սարածացքանի վրա իրենց ազդեցությունը մեծացնելու հնարավորություններ են փնտրում: Հայաստան ասել է, որ Մասսային միության անդամ չի կարող դառնալ այն դարձ դաշտառով, որ այդ սարածի հետ չունի ընդհանուր սահման: Այս փաստակը սվյալ դահի համար գնահատվել է ընդունելի:

Հիմա բոլորը սպասում են եւ վիրեան կանխատեսել, առյօն՝ կործանարար նոր ցնցումներ կի-նեն մեծ մեծ տարածքաշանում, եւ ի՞նչ հետեւանքներ դրանք կու-նենան Հարավային Կովկասի համար: Գծագրվում են բազմա-թիվ սցենարներ, եւ այն, ինչ ան-հավանական էր թվում դեռ մի քանի տարի առաջ, զարմանա-լիորեն իրատեսական է թվում այ-սոր: Արժե, որ Յայասամի բոյլ, բայց արդեն իր ոսերի Վրա կանգնած բաղաբանական հա-սարակությունը շահագրգուված բնարկումներ ունենա այն հար-ցում, թե ինչորս աղափնեն մեր Երկիր բարեկեցությունն ու բարգավաճումը, ինչորս հեռու դահենք մեր Երկիրը կործանա-րար ցնցումներից եւ չքողնենք, որ մեր բախտը որոշեն մեր փոխա-

Այսաւանին այս
նոր ալիքը

Մեր փոքրիկ հայրենիքը շատ
զգայում է արտաֆին ազդակների
նկատմանը, եւ որա հաճար է, ի
տարբերություն մեծ երկրների ժա-
ղաքացիների, միշտն վիճակագ-
րական հայաստանցին հզոր աշ-
խարհագործական է: Հայաստա-
նը միշտ էլ աչի է ընկել կառու-
ցողական նաևնակցությամբ բո-
լոր հայտնի միջազգային գործըն-
թացներին: Մենք ԱՊԴ եւ ՀԱՊԿ
հիմնադիր անդամներ ենք եւ մեր
դաշվավոր տեղն ունենք այդ կա-

կանորեն առաջ են տարել Եվրասիական միության ձեւավորման գաղափարը, ուժադրությամբ փնտել եւ փնտում են գործնկերներ եւ համախնիներ, համագործակցության հարթակներ, համատեղ նախաձեռնությունների ծրագրեր: Ինչպես չի հաջում Եվրոպական միության ձեւավորման ավելի բան երևանացած ճանապարհը, որին բայց առ բայց «սարք դատերազմի» դայնաներում գնացին արեւմույն դեռությունները, որդես դրու դարձելով ընդհանուր աշխարհայացք եւ ընդհանուր սննդսական շահերը: Փորձենք հասկանալ Եվրասիական սննդսական միության, ասել է թէ՝ աղազա Եվրասիական միության առանցքի ստեղծում:

Հակասություններն ու ընդհանությունները մեկ ամբողջության մեջ

Ինֆորմացիոն դարաշրջանում աշխարհում իրենց արդիականությունը կորցրել են գլոբալ առաջականան ժամանակների ժամանակակից աշխարհը բազմաբեւեր է, կամ ինչպես նոսկովյան բաղադրական դիվանագիտական շրջանակներում է օրինաված ասել՝ «Դոլիցենտրիկ» (բազմակենուրուն): Վերջին տասնամյակում Ուսասանը կարողացավ դառնալ բազմաբեւեր աշխարհի բներներից մեկը եւ սկսեց աշխույժ բայլեր ձեռնարկել իր ազդեցությունը եւ ձգողականությունը մեծացնելու ուղղությամբ: Ուսասանը, Բելառուսը եւ Ղազախսանը միասին ունեն ավելի բան 165 միլիոն բնակչություն, այս միության աշխարհագրական տարածքը ամենամեծն է: Արեւմուտիւն այս դաշինի նրացակիցն ու գործնկերը 450 մլն բնակչություն ունեցող Եվրոպական միությունն է, որն այս դադին տաքափէ է նախկին Խորհրդային Միության Եվրոպական տարածի հինգ երկների համար, որոնք համագործակցում են Եվրոպական հետ «Արեւյան գործնկերության» ծրագրի շրջանակներում: Այս հինգ երկներից երկուսը՝ Ուկրաինան եւ Վրասանը, բացահայտ հայտարարում են Եվրոպական հետ իրենց հարաբերությունները անընդհատ սերտացնելու մտադրության նախախ՝ հեռանկարում աչփ առաջ ունենալով երբեւ ամբողջական անդամակցության հույսը: Յայսին սննդսական դժվարություններ ապրող աշխարհի ամենաբարեկեցիկ մայցանափում չեն ժամանում ներս թողնել ուկրաինացիներին եւ Վրացիներին, քայլ չեն էլ թողնում, որ հույսը մեռնի, եւ չինի թէ ներխանական հեռանան: Մյուս երեք երկները՝ Ադրեզանը, Սոլդովան եւ Յայսասանը, Եվրոպական հետ համագործակցում են անհասական գործնկերության ծրագրերի հիման վրա, երբեւ չեն հայտարարել բարձրաձայն Եվրոպական միությանը ամբողջական անդամակցելու մտադրության նախա-

բայց իշխակել են նոյատակ ամ-
բողջովին Եվրոպական չափա-
նիշներին հաճաղատասխանեց-
նելու իրենց բաղադրական, սնտ-
սական, հանրային եւ մյուս բոլոր
ենթակառուցվածքները: Այլ կերպ
ասած՝ դաշնալու Եվրոպական
ժողի հասարակություններ, ան-
կախ այն բանից՝ Եվրոպիայան
անդամ են, թե ոչ: Պարզ է, որ այս
երկրներին, այդ բայում նեզ, սվյալ
դարագյում հետարրում են այն
դյուրություններն ու արտնու-
թյունները, որոնք մենք կարող ենք
ստանալ Եվրոպիայուն նույն
գործելու եւ մեր աղբաններն
այստեղ առաջ մղելու համար: Բայց
այս բոլոր երկրները ԱՊՀ
անդամ են եւ ունեն Ռուսաստա-
նի հետ անարգել մուտքուելի ար-

յուն, թե՞ Եւ

տոնություն, եւ Ռուսաստանը, բա-
ցի Մոլդովայից եւ Վրաստանից,
մյուս բոլորի կատերագույն ա-
ռեւտրասնեսական գործընկերն
է: Մյուս կողմից՝ անցած խանա-
նյակը սնտեսական բազում դժ-
վարություններ բերեց հետխորհ-
դային սարածի երկրներին, եւ այ-
սօրվա մարդիկ սարկազմով են
հիշում 90-ականների սկզբի
իհացական հոյսերը՝ ազա ունի-
կայի հաղթանակի եւ գլորալ սն-
տեսությունից ակնկալվող զար-
ճանալի օգուտների մասին դատո-
ղություններով: Այս մասին այսօ-
գերադասում են իի խոսել կամ
չխոսել ընդհանրապես: Միաժա-
մանակ միացյալ Եվրոպան գրա-
վիչ է թե՛ Ռուսաստանի, թե՛ հետ-
խորհրդային սարածի մյուս բոլոր
ժողովուրդների համար իր շատ
բարձր կենսամակարդակով, հզոր
մշակութային ազդեցությամբ եւ
անվտանգության ու կայունու-
թյան բացարիկ դրսւորումներով: Սա
կարող է շատ գրավիչ լինել
դեռ էլի բավական երկար (ասենք,
մեր սերնդի կյանքի ամբողջ ըն-
թացքում): Բայց բաղադրական
վերյածության գուրումները արդեն
կամխատեսում են, որ աշխար-
հում հիմա ճիշտ է փողը դժուգ-
նել Արևելում, իսկ աղբել ու վա-
յելել Եվրոպայում: Այլ կերպ
ասած՝ բոլորը հասկանում են, որ
ասիական խաղաղօվկիանոս-
յան սնտեսական դինամիկ
զարգացումը շարունակվելու է,
եւ այն կասեցնել չեն կարողա-
նալու ոչ ԱՄՆ-ը, ոչ էլ Եվրոպիու-
թյունը: Այդ մասին ժամանակին
գրել է նաև Զբիգնեւ Բժեզնին-
կին, իր հայրենիքի համար մար-
գարեաբար կանխատեսելով ոչ
թե համաշխարհային ժիրադետո-
նի դերը, այլ՝ գլորալ առաջատա-
րի:

Եւխորհրդային երկրները Արևմուտիքի եւ Արևելիքի միջեւ

Եթե Ռուսաստանը սնտեսական
բաղադրական մեկ օրգանիզմի մեջ
կարողանա համախմբել ոչ միայն
Բելառուսին եւ Ղազախստանին,
այլև էլի իր մյուս հարեւաններին,
Եվրասիական միության ջատա-
գովները կակտեն լրուեն բնար-
կել միասնական իննուրույն սա-
րադրամի հարցը: Տնտեսագետնե-
րը տնրում են, որ իմբունուրույն ար-
ժույք կարող են ունենալ 200 մի-
լիոնից ավելի բնակչություն ու-
նեցող երկրները կամ միջազգա-
յին միավորումները: Այստեղ, ու-
զես-չուզես, բոլորի հայացքը
սեւեռվում է 46 մլն բնակչի ունե-
ցող Ռուսական վրա: Ռուսա-
նայի հետոն բաղադրական ուժը
հայտարարում է, որ Յունակո-Շի-

նույնական է հիմնարարական տարին այսպիսի արմատական ժամանակակից դում է կատարվել Արեւության կողմէ, որ դրույթում նախկին վիճակին բերելն այլևս անհնար է: Բայց միաժամանակ չեն հրաժարվում Եվրասիական սննդական միության հետ ամենասեր ամհատական գործընկերային հարաբերություններ հաստատելուց: Ին ծանրք ռուս բաղադրատեսներից մեկն առև էր, որ Եվրասիական միության համար միայն Ուկրաինան ավելի կարեւու է, քան Կենտրոնական Ասիայի բոլոր երկրները: Եթե նույնիսկ այդպես է, աղա Եվրասիական միության հավանական հաջորդ թվանածուները, միեւնույն է, Կենտրոնական Ասիայի երկու երկու երկրներն են՝

Երողական

Ղրղզստանը եւ Տաջիկստանը: Նրանք այդ մասին արդեն խոսում են բարձրաձայն, եւ նրանց նկատ ունեն Մոսկվայում, երբ խոսում են հավանական այլ երկրների մասին: Կենտրոնական Ասիայի երկրները, ինչպես եւ Ռուսաստանը, դարձային այլընտրան չունեն, քան ամրացնելը ամեն կարգի դաշնային հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ: Դրա այլընտրանի անկանխատեսելի անկայունությունն է, որ նրանց ստառառում է բոլոր մյուս կողմերից:

Ռուսաստանի արտադին բաղադրական ուղղագիծը նույնակա տարիների համար ձեւակերպված է շատ ձկուն: Եվրասիական միության ձեւավորման ուղղությամբ բայլեր կատարելուն զուգահեռ այնտեղ լրջութեան առաջ են տանում համագործակցությանն ուղղված ծրագրերը թե Եվրոմիության եւ թե ասիական-խաղաղօվկիանոսյան տարածաշրջանի սննդական համագործակցության կազմակերպության եւ նրա անդամների հետ: Փիլխուփայական առումով հարցը ձեւակերպված է այսպես: «Կորանա՞ արդյո՞ Եվրասիական միությունը ընդհանուր արժեների հիման վրա կառուցված իմնուրույն սննդական եւ բաղադրական ուժ, թե՞ վեց ի վերջո կլուծվի իր ավելի բազմագույն արեւնյան եւ արեւելյան հարեւանների սննդասարդարական համակարգերում»: Առանց գերարձան ժիգի այս հարցը չի լուծվելու, եւ դրա համար է, որ բացի սննդական փաստարկներից սկսել են խոսել նարդկային արժեների, բարեկեցության եւ բարիդրացիության հիմ ու բարի ականդույթների դահլիճանման ու վերստեղծման մասին: Այս թեմաները հոգեհարազարդ եւ սրանուն են հետխորհրդային տարածի բառասուն տարեկանից բարձր մարդկանց համար եւ համարյա անծանոթ են բան տարեկանների սերնդին:

Ե՞րբ կհասնի Հայաստանին այս նոր ալիքը

Մեր փոքրիկ հայրենիքը շատ զգայուն է արտադին ազդակների նկատմամբ, եւ դրա համար էլ, ի տարբերություն մեծ երկրների բաղադրական միջնակայացածրական հայաստանցին հզոր աշխարհաբարձրագույն է: Հայաստանը միշտ էլ աչքի է ընկել կառուցողական մասնակցությամբ բոլոր հայտնի միջազգային գործընթացներին: Մենք ԱՊԴ եւ ՀՎՊԿ հիմնադիր անդամներ ենք եւ մեր դաշվավոր տեղն ունեն այդ կա-

